

معرفی گزارشی

تصوف و عرفان

سفر در تصوف و عرفان؛

ناصر محسنی نیا، اکرم علی بخشی؛ قم: آیت اشراق، ۱۳۹۲.

«سفر» در فرهنگ اسلامی و ادبیات دینی و عرفانی جایگاه بلندی دارد. نویسندگان این کتاب کوشیده‌اند تا بخشی از میراث اجتماعی، معنوی و عرفانی تمدن اسلامی را درباره سفر در این کتاب بازتابانند. کتاب در پنج فصل شکل گرفته است. فصل اول کلیات بحث است که در ضمن آن از چگونگی کتاب، اهمیت موضوع و شیوه پژوهش سخن گفته‌اند. آن‌گاه فصل دوم است با عنوان سفر در اسلام و با عناوینی چون: سفر در اسلام و قرآن، سفر در روایات و احادیث. انواع سفر در اسلام: سفر عبادی، سفر برای عبرت‌اندوزی و ... احکام سفر و لوازم سفر.

فصل سوم اهمیت و جایگاه سفر را در تصوف و عرفان به بحث نهاده است. بازتاب سفر در شعر عرفانی فارسی و عربی یکی از عناوین این فصل است و نیز تناسب اصطلاحات عرفانی با مفاهیم مربوط به سفر که در ضمن آن از عناوینی چون: سالک، مسافر، سالم و ... سخن رفته است. آداب سیر و سلوک در نگاه ابوسعید ابوالخیر سلوک از نگاه مولوی، اهداف و انگیزه‌های سفر در تصوف و عرفان عناوین بعدی این فصل است. فصل چهارم پژوهش در انواع سفر در تصوف و عرفان را بهعهده دارد، با عناوینی چون «سفر اختیاری و اضطراری، سفر ظاهری، سفر

باطنی، سفر ظاهری و باطنی» که با عناوین ریزتر و باتوجه به متون عرفانی سامان یافته است خواند و تنبیه‌آفرین. مانند آداب سفر باطن یا سفر دل، آداب خاص در شروع سفر باطن، موانع و حجاب‌های سرراه در سفر باطن و ... فصل پایانی، بررسی سفرهای نمادین و سمبلیک است با عناوینی چون سفر حج، سفر آخرت، اسفار اربعه، سفر روح. کتاب با تکیه بر منابع اسلامی و مهم‌ترین منابع و متون تصوف و عرفان به خامه آمده است.

انسان کامل در معرفت اواخر و اوائل؛

عارف واصل و کامل عبدالکریم جیلی؛ ترجمه و توضیحات حسینی آملی؛ قم: آیت اشراق، ۱۳۹۲.

عبدالکریم بن ابراهیم معروف به عبدالکریم جیلانی یا جیلی و یا جیلانی، ملقب به «قطب‌الدین» از چهره‌های بلندآوازه عرفان و تصوف است. زندگانی جیلانی چندان روشن نیست و آگاهی‌های گسترده‌ای درباره کار و بار، میراث و آثار، سوانح و فراز و فرود زندگانی اش در اختیار نداریم. «انسان کامل» از مشهورترین آثار اوست و درباره موضوع کتاب، اثری با این عنوان گویا آغازین اثر شناخته شده است. گویا این تعبیر را اولین بار ابن عربی بهکار برده است که جیلانی از مستفیدان درس اوست. در لابلای صفحات این کتاب، درباره خداوند سبحان، مطلق اسم، مطلق صفت، احدیت و واحدیت، رحمت رحمانی و رحمت رحیمی، تنزیه و تشبیه، تجلی صفات، درباره علم الهی، لوح محفوظ، الواح هفتگانه حضرت موسی، درباره انجیل و ده‌ها

موضوع دیگر از نگاه عرفان و تصوف بحث کرده است. آنچه پیش‌روی داریم و اندکی درباره آن سخن گفتیم، ترجمه کتاب جیلانی است. ترجمه متونی بدین سان حقاقت‌دشوار است و نیازمند نکاتی مهم؛ از جمله مقدمه‌ای در چگونگی کتاب و جایگاه آن در موضوعی که به خامه آمده است که این مهم با مقدمه کوتاه و خواندنی ناشر جبران شده است. توضیحات روشن‌نگر فراتر از ترجمه، مترجم، پاورقی‌هایی افزوده‌اند که سودمند است و موارد بیشتری از آن نیازمند. به هر حال کوشش مترجم و ناشر برای عرضه متنی بدین سان دشوار به زبانی گویا ستودنی است.

نیایش، پژوهشی در تاریخ و

روان‌شناسی دین؛

فریدریش هایلر؛ ترجمه شهاب عباسی؛ چاپ اول، تهران: ۱۳۹۲.

پژوهش حاضر، پایان‌نامه مؤلف این اثر برای دریافت درجه دکترا است. پژوهشگر در این کتاب به تشریح استقرایی یکی از پدیده‌های اصلی دین می‌پردازد. این کتاب در سال ۱۹۱۷ میلادی انتشار یافت و چنان پراهمیت و موثر بود که کمتر کتابی را می‌توان در تحلیل و بررسی و نیایش یافت که تأثیری از کتاب هایلر نگرفته باشد؛ برای مثال میتوان به دایرة المعارف دین الیاده یا دایرة المعارف بریتانیکا اشاره کرد. این کتاب چنان در جامعه علمی مقبول شد که الیاده از کتاب او با این عبارت یاد می‌کند: «شاید گسترده‌ترین پژوهش تطبیقی راجع به دعا و نیایش».

کتاب در سیزده فصل سامان یافته است که عبارتند از:

نیایش بدوی؛ نیایش آیینی؛ نیایش در دین تمدنی یونانی؛ نقادی و کمال مطلوب؛ نیایش در اندیشه فلسفی؛ نیایش در تجربه دینی شخصیت‌های بزرگ؛ ویژگی‌های عمومی عرفان و دین پیامبرانه؛ نیایش در عرفان؛ تنوع نیایش عرفانی؛ نیایش در دین پیامبرانه؛ نیایش شخصی بزرگان و نیایش در پرستشگری‌های همگانی.

از مزایای ارزشمند این کتاب مقدمه‌ای درازدامن و پرجام به قلم مترجم است که خود حاوی نکات مفیدی است. همچنین کتاب چنان دیگر آثار نشرنی از آراستگی و زیبایی بالایی برخوردار است.

راز راز؛ تفسیر دکتر دینانی از گلشن راز؛

کریم فیضی؛ چاپ اول، تهران: اطلاعات، ۱۳۹۲.

گفتگویی بلند باز هم از کریم فیضی اما این بار با دکتر ابراهیم دینانی و درباره گلشن راز، اثر شیخ محمود شبستری. گلشن راز، رازنامه اسرار عارفانی است که در تفسیر فلسفی یک فیلسوف عقل محور به گونه‌ای دیگر گشوده می‌شود. استاد دینانی گلشن راز را همچون متنی جاودانه می‌بیند که شرحش نیازمند تأملات نوین و اندیشه‌های جدید است. کریم فیضی در این گفتگوی بلند و پرنکته به دنبال این تأملات نوین و اندیشه جدید می‌گردد.

دینانی در مقدمه کتاب خود در اهمیت گلشن راز چنین می‌نویسد: «منظومه گلشن راز در میان آثار شبستری رنگ و بوی دیگری دارد و از جهت ژرفا و گستردگی معنا، از همه آثار او برتر و بالاتر است. اگر کسی در گلشن راز تأمل کند، به آسانی درمی‌یابد که شبستری در هنگام سرودن آن حال و هوای ویژه‌ای داشته و از وقت مخصوصی برخوردار بوده است.»

گفتنی است که این منظومه در حقیقت پاسخ به پرسش‌های عرفانی میرحسین هروی است که برای پاسخ بدان انجام گرفته است و این خود نیز در به ثمر نشستن اثر موثر بوده است؛ زیرا که همواره پاسخ از جایی برمی‌آید که پرسش از

آنجا سرچشمه می‌گیرد. این تناسب بین پرسش و پاسخ امری اصیل است و در گلشن راز محقق شده است از ویژگی‌های این کتاب چیزی است که تا حدی در کتب امروز کمیاب است، کتاب بسیار خوشخوان است.

تفسیر و علوم قرآن

آسمان و ستارگان در قرآن؛

حجت‌الاسلام دکتر علی زمانی قمشه‌ای؛ قم؛ آیت اشراق، ۱۳۹۲

از جمله معارف قرآن کریم، آموزه‌های بلند آن کتاب الهی درباره هستی، خلقت، زمین و آسمان و آنچه در آنهاست. دعوت قرآن به تفکر و تدبیر درباره این مجموعه نشانگر وجود حقایقی است دیده‌گشا، بیدارگر، تنبه‌آفرین و ایمان‌زا: اولم ینظروا الی السماء فوقهم کیف بینها وزینها و ما لها من فروج...

مگر به آسمان بالای سرشان ننگریسته‌اند که چگونه آن را ساخته و زینتش داده‌ایم و برای آن هیچ‌گونه شکافتگی نیست و زمین را گسترده‌یم و در آن لنگرآسا کوه‌ها فرو افکندیم. در قرآن کریم از «آسمان» به معنای امر فوقانی و بالاسر دو گونه سخن رفته است: (۱) برفضا و امور فضایی همچون ستارگان، سیارات، ابرها، اقمار، کهکشانها، نورها و... که در جهان ملک آنها را می‌نگریم.

(۲) برآسمان و آسمانهای ملکوت یعنی حقایق نامحسوس به حس ظاهر و ناپیدای با چشم سر که با نگرش قلب قابل احساس و با چشم دل توان دید.

بدین‌سان کتاب در دو بخش به خامه آمده است: (بخش اول) آسمان و بخش دوم) آسمان‌های ملکوت.

در بخش اول از سیاره زمین، حرکت زمین، ویژگی‌های زمین، نشانه‌ها و قرآنی از حرکت زمین در قرآن، توضیح جواز نگاه فیزیک جدید، آسمان و باد، گردبادها، ابر باران، خاستگاه ابر، آسمان صاعقه و... سخن رفته است. در تمام این بحث‌ها افزون بر آیات و تأمل‌ها و دریافت‌های

قرآنی به روایات نیز پرداخته و در تنقیح بحث از روایات نیز بهره برده‌اند. هفت آسمان، کهکشانها از نگاه آیات و روایات، آفرینش آسمانها و نظریه انفجار بزرگ، جدیدترین سخن درباره کهکشان، بزرگ‌ترین تلسکوپ جهان و... از بحث‌های دیگر بخش اول است.

آسمان‌های ملکوت که بخش دوم کتاب عهده‌دار تبیین آن است، از دقت ویژه‌ای برخوردار است مولف پس از واکاوی واژه «ملکوت» و گزارش آیات، بحثی تحلیلی از علامه طباطبایی می‌آورند و نتیجه بحث را درباره ملکوت از بیان آن بزرگوار چنین گزارش می‌کنند: پس معلوم شد که ملکوت همان «وجود» اشیا است، از جهت انتسابی که به خدای سبحان داشته و قیامی که به ذات او دارند و معلوم است که چنین امری قابل شرکت نبوده و ممکن نیست چیز دیگری با خداوند در آن شرکت داشته باشد (ص ۱۳۳).

کتاب بر روی هم اثری است خواندنی، سودمند و گاه دارای مطالب «بدیع» و ارجمند.

درآمدی بر تفسیر بیانی قرآن کریم؛ رویکرد زبانی به آیات قرآن کریم؛

فاضل صالح سامرایی، ترجمه حمیدرضا میرحاجی؛ چاپ اول، تهران: سخن، ۱۳۹۲.

کتاب حاضر در زمینه اعجاز ادبی قرآن و ادبیت قرآن کریم است. همواره این سؤال مطرح است که می‌گویند اعجاز اسلام در یک کتاب نمایان شده است یعنی چه؟ از آنجا که قرآن کریم سخنان خداوند را در قالب زبان بشری به ما ارائه داده است؛ توجه به محورهای ادبی و زیبایی‌شناسی برای دریافت معنی ضروری و اساسی است. در هر متنی علاوه بر خود متن که کلید اصلی فهم است، کلیدهای دیگری هم مانند زمان و مکان صدور کلام، علت صدور کلام، ویژگی‌های مخاطب، فرهنگ حاکم بر متن و فضای حاکم بر خود متن هم موثر است. در این بحث نگاه علامه طباطبایی هم شایان ذکر است که روایت آیه را معنی نمی‌کند، بلکه فضایی که در آن آیه نازل شده را تبیین می‌کند. رویکردی که

در این پژوهش مورد توجه بوده است، رویکردی زبانی است. در رویکرد زبانی هر چند محور قرار دادن زبان، به همه دلالت‌های جانبی در جریان معنی‌یابی توجه می‌شود. در واقع هدف نهایی کتاب چگونگی استفاده از ابزار زبان در فرایند معنی‌یابی است.

برخی از فصول کتاب عبارتند از: تغییر بیانی، ابزارهای لازم برای تفسیر بیانی، مشابهت و اختلاف در تعبیر قرآنی، تفسیر دو سوره فلق و ناس و ...

تقوی در قرآن

(پژوهشی درباره آثار فردی و اجتماعی)؛

سید کمال حیدری؛ تهران: سخن، ۱۳۹۲.

انسان در مسیر زندگی و در راه رسیدن به قله‌های مقصود فرازها و فرودهای فراوانی دارد. راهی که در پیش روی اوست آمیخته به دشواری‌ها، گرفتاری‌ها و سنگلاخ‌هایی است که گاه انسانی را به «سکندری خوردن» و از مسیر منحرف شدن و ... تهدید می‌کند خداوند سبحان که انسان را آفریده است، نقشه راه را نیز برای او در جهت رسیدن به هدف رقم زده است. «تقوی» برای راهیان نور و حرکت‌کنندگان در مسیر حق، مهم‌ترین عامل دستیابی به «روشنایی» و رهایی از «بن‌بستها» و چیره‌شدن و برگزودن گره‌هاست.

حضرت آیت‌الله سیدکمال حیدری که از فقیهان و مفسران بلند آوازه روزگار ماست در این کتاب موضوع یادشده، یعنی «تقوی» را بر پایه آیات الهی به بحث نهاده‌اند. کتاب در ده فصل به خامه آمده است. مقدمه کتاب عهده‌دار توضیح این حقیقت است: دنیا سرای آزمایش است و خداوند با هدایت انسانی به «صراط مستقیم» و راهنمایی او در جهت دستیابی به ایمان صعود «زمینه را آماده می‌سازد برای بحث‌های بعدی».

در فصل اول از اهمیت تقوی در قرآن کریم سخن رفته است و نقش توحید و قانون‌مداری در شکل‌گیری آن. آن‌گاه فصل دوم و سوم است با بحث درباره مراتب و درجات تقوی و آثار و نتایج تقوا در دنیا. آثار منفی قانون‌شکنی و تبه‌کاری

در دنیا پس از مباحث یادشده آمده است. در فصل از رابطه موجود میان اعمال انسان و حوادث طبیعی سخن رفته است تا نقش علل مادی در پیدایش حوادث طبیعی واکاویده شود و جایگاه تقوی در این همه روشن گردد. آثار تقوی در آخرت در فصل هفتم گزارش شده است و آن‌گاه بحث‌هایی درباره راه‌های کسب تقوی، راه رسیدن به عشق الهی است و پایان کتاب ویژگی‌های تقوی پیشگان. کتاب بسیار خوشخوان و آگاهی‌بخش است به ویژه آنکه پیوند استوار بین تقوی و آثار آن در همین دنیا ایجاد شده است.

کلام

عصمت در قرآن،

سیدکمال حیدری، تهران: سخن، ۱۳۹۲.

«عصمت» از جمله موضوعات بسیار مهم ادبیات دینی است که عالمان و متکلمان و مفسران از روزگاران کهن بدان توجه ویژه‌ای داشته‌اند. جان سخن در این است که سفیران الهی و پیام‌آوران وحی و مفسران وحی و گسترش دهندگان ابعاد روحی، از آن روی که سنگین‌ترین مسئولیت‌ها و گرانبارترین رسالت‌ها را بر عهده دارند و هدایت انسان به قله‌های مقصد و مقصود را به فرمان الهی پیشه ساخته‌اند و برای راهنمایی انسان در جهت رهایی از زشتی‌ها، پلیدی‌ها و ناروایی‌ها و همراهی با پاکبها و ارجمندبها و بایستگی‌ها و شایستگی‌های انسان برانگیخته شده‌اند، خود باید پاک‌ترین، سالم‌ترین، استوارگام‌ترین در مسیر هدایت باشند، نلغزند، سکندری نخورند، سره را از ناسره تشخیص دهند. همان حقیقتی که از آن در ادبیات دینی به «عصمت» یاد می‌شود. حضرت آیت‌الله سیدکمال حیدری در این کتاب بر پایه آموزه‌های قرآن و آگاهی‌های گسترده دینی و معرفت‌های کلامی و گاه فلسفی ابعاد این بحث را کاویده‌اند. در مقدمه از نبوت و امامت و استمرار نبوت در قالب امامت، «عهد الهی امامت» و جایگاه آن سخن رفته است.

امام از نگاه قرآن، جایگاه تعیین و صبوری در

سیره امام، راه‌های رسیدن به تعیین، عوامل و موانع مشاهده ملکوت، زمینه‌های زدایش انواع پلیدی‌ها و ... در فصول ابتدایی کتاب آمده است.

فصل پنجم پس از آنچه که آمد که زمینه و بستر بحث را آماده کرده بود، به مفهوم عصمت، گستره آن، چگونگی شکل‌گیری و تحقق عصمت پرداخته است. فصل پنجم را باید بنیاد بسیار مهم بحث عصمت تلقی کرد که پس از آن «اراده و نقش و جایگاه آن» در دستیابی به عصمت کاویده شده است.

ادامه فصل‌ها بحث از اهل بیت و مفهوم عینی و واقعی آن در ادبیات قرآنی مستند به روایات بسیار و آنگاه تفسیری گویا از آیه تطهیر و پاسخ به شبهه‌ها و عصمت تمامت امامان (ع).

کتاب با گزیده‌نگاری بحثی استوار و خواندنی از «عصمت» را سامان داده است.

درجات فضیلت (اثبات الامامة)؛

احمد بن ادهم نیشابوری؛

ارزینه لالانی؛ ترجمه محمدحسین ساکت؛ چاپ

اول، تهران: نگاه معاصر، ۱۳۹۲.

خلافت و امامت یکی از چالش‌برانگیزترین مباحث در تاریخ عقیدتی و سیاسی مسلمانان بوده است. با روی کار آمدن فاطمیان و پشتیبانی گسترده و بی‌دریغ آنان از دانش و ادب، نگاه‌شده‌های گران‌بهای درباره امامت و امام به نگارش درآمد. در این میان احمد بن ابراهیم نیشابوری نویسنده اثبات الامامه، با بهره‌گیری از روش‌های استدلالی، عقلی و منطقی، پیشینی و برتری امام علی (ع) را بر دیگر همگنان مدعی خلافت اثبات کرده است. او با پرداخت و پروراندن نظریه درجات فضیلت یا پلکان برتری، شایستگی، برتری و بایستگی امیرمؤمنان را به جانشینی پیامبر (ص) و رهبری جامعه مسلمان آن روز به اثبات رسانده است. متن تازی این کتاب را خانم ارزینه لالانی از روی چند دست‌نگاشت با ویرایش تازه و نگارش دیباچه‌ای سودمند به انگلیسی ترجمه کرده است و عنوان انگلیسی «درجات فضیلت یا

پلکان برتری؛ رساله‌ای درباره رهبری در اسلام» را بدان داده است. نویسنده در این پژوهش ترجمه اثر را از زبان انگلیسی انجام داده و البته تمام پاورقی‌های خانم لالانی را آورده است.

کتاب افزون بر مقدمات ارزشمند و نمایه‌های شایسته دارای فصول زیر است:

پیامبری و پیشوایی؛ پیشوایی؛ شالوده دین؛ بایستگی پیشوایی و پیشوایان برابر خرد و نهاد هر دین؛ پذیرش پیشوا از نگاه نیاز انسان‌ها و عنصرهای آفرینش؛ نابرابری عنصرهای چهارگانه؛ شریف‌ترین اقلیم‌ها و برترین کان‌ها؛ چکاد و برترین در میان گیاهان و رستنی‌ها، جانداران و انسان؛ نظریه درجات فضیلت؛ بایستگی پیشوایی از دیرین تا امروز.

همچنین متن تازی رساله نیز در کتاب آمده است که کاری نیکوست.

فقه

دراسات فی الفقه الاسلامی المعاصر (الجز الرابع)؛

حیدر حب الله؛ قم، بی‌نا، ۱۳۴۳.

آقای حب الله از فاضلان، محققان و فقیهان سختکوش و پرکار روزگار ما هستند و آثاری خواندنی و سودمند رقم زده‌اند. این کتاب با عنوان «الجز الرابع» ادامه سلسله بحث‌هایی است درباره موضوعاتی فقهی، روزآمد و درگیر در حوزه زندگانی دینی. بخش اول کتاب موضوع «استخاره» به خود اختصاص داده است که امروز در زندگانی متدینان جایگاه شگفتی پیدا کرده است. در بحث اول به معنا و مفهوم استخاره پرداخته‌اند. آن‌گاه جایگاه فقهی استخاره است با پرداختن به دیدگاه «شیخ محمود شلتو» که معتقد به حرمت آن بود و نقد آن. سپس طرح مسئله شریعت استخاره است با تأکید بر اینکه «شریعت آن نظریه مشهور فقها» است. گونه‌های استخاره، گزارش نصوص مرتبط با «استخاره» بر پایه منابع فریقین، احکام استخاره، حدود و ابعاد آن و فروع مرتبط آن مبحث پایانی این بخش است، بحث آقای حب

الله قطعاً مفصل‌ترین و گسترده‌ترین بحثی است که درباره استخاره سامان یافته است. بحثی دقیق، باتوجه به نصوص، تمامت دیدگاه‌ها، نقد و تحلیل و باتوجه به لوازم و ملزومات پژوهش و نه صرف نقل. بخش بعدی این جلد بحثی است خواندنی درباره جهاد ابتدایی و پایان بخش آن سبک‌شناسی درس‌های حوزه‌های علمیه در مراحل عالی یعنی سطوح عالی که به لحاظ شناخت ابعاد موضوع و پژوهشی میدانی و آشنایی با چگونگی‌های درس‌های حوزوی و نظام تعلیم و تعلم، پژوهشی است خواندنی و سودمند.

تاریخ و سیره

حیات، حکمت و حکومت

پیامبر اعظم ﷺ؛

به کوشش حمیدرضا مطهری؛ ج ۱، قم: نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۲.

کتاب حاضر نگاهی دارد به زندگی و حیات پربر خاتم پیامبران و همچنین گذری دارد بر شیوه‌های حکومت و مشی رسول اکرم (ص). تحقیق حاضر برآن بوده است تا نگاهی متفاوت به شخصیت و سیره رسول الله داشته باشد و به همین سبب با تقسیم‌بندی موضوعی زیر چنین مقالاتی طراحی شده است. در ابتدای کتاب با دو مقاله به قلم علیرضا واسعی با عنوان «فرازمندی حیات نبوی تا عصر مدنی» و «پیشرفت حیات نبوی در عهد مدنی» با اطلاع اجمالی از زندگی پیامبر آشنا می‌شویم. پس از آن با مقالات مختلف بناست با سیره پیامبر و جنبه‌های مختلف زندگی ایشان آشنا شویم. پس از آن هم در مقالات دیگری اصول حکومت پیامبر کرم بررسی و تحلیل می‌شود. عناوین برخی از مقالات عبارتند از:

پیامبر ﷺ و قرآن؛ دگرگونی سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شهر مکه تا عصر نبوی؛ اصول حاکم بر سیاست خارجی پیامبر ﷺ؛ نقش زنان در حکومت پیامبر ﷺ؛ سیره نظامی پیامبر ﷺ؛ سیره امنیتی رسول خدا ﷺ؛ حجاب در عصر

رسول خدا ﷺ؛ مناسبات پیامبر ﷺ و یهود و ...

گردونه روزگار، گفت و شنود با دکتر شیرین بیانی؛

کریم فیضی؛ چاپ اول، تهران: اطلاعات، ۱۳۹۲.

گردونه روزگار شرح و تفسیر زندگی، سوانح و تلاش‌های یک استاد تاریخ است. استاد دکتر شیرین بیانی تاریخدان و دانشمند برجسته‌ای که این کتاب در گفتگویی بلند زندگی، دانش و عقاید ایشان را می‌کاود. گفتگوی این کتاب در طول دو سال انجام شده است و حاوی نکات بسیار ارزشمندی است از جمله شیوه پژوهش دکتر بیانی، ناگفته‌های زندگی ایشان از جمله استادبازی ایشان در سن ۲۶ سالگی. همچنین عقاید و نوع نگاه ایشان به زندگی و به ویژه نهاد خانواده با وجود داشتن جایگاه پژوهشگری فرهیخته حقیقتاً تأمل برانگیز است.

در این کتاب از جمله به ویژگی‌های خاص پژوهشی دکتر بیانی اشاره شده است. گو اینکه ایشان در مطالعات تاریخی خود نگاهی همه‌جانبه داشته‌اند و در سیر مطالعاتی از جغرافیا، عرفان، ادبیات و تصوف و مطالعات اسلامی دریغ نمی‌ورزیدند و این خود گویای نگاه جامع‌الاطراف ایشان بوده است. دکتر بیانی با وجود اینکه از استادان و پژوهشگران سنتی به شمار می‌رود؛ اما در نوشته‌هایش دغدغه‌های جهان جدید نیز وجود دارد که خود می‌تواند شاخص دیگری در مسیر مطالعاتی ایشان باشد. در بخش گفتگوها مواردی با عنوان: از خانه به جهان؛ از کودکی تا تاریخ؛ دانشگاه و تاریخ؛ ادامه تحصیل در خارج؛ یاد سفرکردگان؛ درباره سفر؛ تهران شهری که دوستش می‌دارم؛ درباره زندگی و ... به چشم می‌خورد. همچنین در بخش دوم پیوستی خواندنی با عنوان یادبودهای شیرین و در نهایت یک ترجمه کتاب آمده است که از جمله جذابیت‌های کتاب است. گفتگوی کریم فیضی و دکتر بیانی همچون دیگر گفتگوهای ایشان بسیار پرکشش و خواندنی است.

در جستجوی قانون، زندگی و اندیشه میرزا یوسف خان مستشارالدوله؛

غلامعلی پاشازاده؛ چاپ اول، تهران: علم، ۱۳۹۲.

میرزا یوسف خان مستشارالدوله از اندیشمندان قرن نوزدهم میلادی است. وی در وزارت امور خارجه مسئولیت‌های گوناگونی از جمله در روسیه، فرانسه و شهرهای تبریز و مشهد داشت و مجدداً به وزارت خارجه برگشت. با وجود آزار و اذیتی که می‌شد هیچ وقت از ابراز علاقه به وطنش دست نکشید و سالها زندان و تبعید را تحمل کرد. او از نابسامانی کشور شکوه داشت و همواره راه‌هایی برای ترقی مملکت می‌داد. در حال حاضر او را با رساله یک کلمه و تأکیدش بر قانون می‌شناسند. اما با این همه ارزیابی درستی از جایگاه او به عمل نیامده است. برخی او را مقلد میرزا ملکم خان ناظم‌الدوله می‌دانند و برخی او را در گروه آشتی‌دهندگان مبانی تمدن غرب با اصول اسلام قرار می‌دهند. پژوهشگر در این پژوهش تلاش کرده است مسائل اساسی زندگی و اندیشه میرزا یوسف خان مستشارالدوله را واکاوی کند.

پژوهشگر برای انجام این پژوهش از اسناد کتابخانه ملی و وزارت امور خارجه استفاده کرده است. همچنین شخصیت اندیشمندان دوران عثمانی دقیق‌تر شده و بدین ترتیب در اندیشه‌های مستشارالدوله بررسی دقیق‌تری کرده است. متن پژوهش براساس سال‌شمار زندگی میرزا یوسف خان است؛ اما اندیشه سیاسی او در تمام اثر بررسی شده است بدون اینکه به سال‌شمار اثر خدشه‌ای وارد شده باشد.

کتاب در نه فصل سامان یافته است:

در قلمرو تزار؛ ولایت آزادی؛ تلاش برای قانون‌گذاری؛ بازگشت به وزارت امور خارجه؛ تبعید به مشهد؛ اندیشه اصلاح خط و تربیت ملت؛ مأموریت بمبئی؛ واپسین تلاش‌ها و یاران و همراهان.

ادبیات فارسی

دستور توصیفی بر اساس واحدهای زبان فارسی؛

عباسعلی وفایی؛ چاپ اول، تهران: سخن، ۱۳۹۲.

پژوهش دستور توصیفی براساس واحدهای زبان فارسی با این نگاه انتقادی که تاکنون دستورهای توصیفی زبان فارسی تقلیدی از روی دستور عربی بوده، به انجام رسیده است. در این اثر تجربه نگارنده در طول بیست سال به یاری‌اش آمده است و او تلاش کرده با رویکرد و دستور توصیفی هم‌زمانی پیش رود و در این راستا از آوردن مثال‌هایی از متون ادبی و شعر پرهیز کرده و مثال‌هایی از زبان امروز آورده شده است.

در فصل نخست به جمله پرداخته شده و ضمن تعریف آن، ارکانش نیز توصیف شده است. البته به بحث معنی‌شناسی جمله که بسیار گسترده است ورود نشده است. در فصل دوم واحد زبانی گروه بحث شده است و گروه‌های فصلی، اسمی، صفتی، قیدی و حرف اضافه‌دار توصیف شده است. در این بخش بیشتر تلاش شده مسائل مربوط به حوزه نقش گروه‌ها برجسته شود. در فصل سوم به واحد زبانی واژه پرداخته شده است. این فصل شامل شش بخش به قرار زیر است: فصل، اسم، ضمیر، قید، صفت و حرف. مقوله زبانی شبه جمله و صوت که در اغلب دستورها، یک مقوله دستوری دانسته شده است در بخش مربوط به اسم و جمله آمده است.

فصل چهارم در بررسی تکواژ و انواع و اقسام آن است. در فصل پنجم نیز کوچکترین واحد زبانی یعنی واج بررسی شده است.

از جمله معیارهای این پژوهش پرهیز از تقلیدهای سنتی، عدم بهره‌گیری از زبان ادب و تکیه بر زبان امروز و توجه به ماهیت زبان فارسی است.

فلسفه

حقیقت مکاشفات (معرفت‌شناسی مکاشفه)؛

مهدی افتخار؛ قم: آیت اشراق، ۱۳۹۲.

سخن از ادراکات فراطبیعی، تحلیل معرفت‌شناسانه آنها، سرچشمه‌ها و جان مایه ادراکات فراطبیعی، اکنون از جمله بحث‌های جدی حوزه معرفت‌شناسی است. لزوم

روشن شدن ارزش شناختی ادراکات فراطبیعی، شبحت اعتقادی مطرح درباره ره‌آورد ادیان، نیازمندی انسان عصر حاضر به معنویات و کشف حقایق باطنی، رشد حیرت‌انگیز جریانها، گروه‌ها و افراد مدعی ارتباط با عوالم غیب، آسیب‌شناسی فرایند و برآیند این‌گونه موضوعات و ادراکات، پژوهش‌های جدی، دقیق و بدون سهل‌انگاری را در این حوزه معرفت‌شناسانه، ضروری جلوه می‌دهد. نویسنده کتاب از یک سوی به این ضرورت آگاهی دارند و از سوی دیگر به دشواری پژوهش در این زمینه که عملاً پژوهشی میان رشته‌ای و وابسته به حوزه‌های گونه‌گون عرفان، فلسفه، روانشناسی و... است. مؤلف کتاب را با مقدمه‌ای آغاز می‌کند برای تبیین ضرورت بحث، ابعاد آن، دشواری‌ها و گره‌های بحث و روش پژوهش در آن که خواندنی و سودمند است.

پیشینه‌ای از شهودات فراطبیعی، ادراکات فراطبیعی در ادیان، (= عهد عتیق و قرآن) این سینا و تحلیل فلسفی رویای صادق، بحث‌های مقدمات این پژوهش است. دیدگاه‌های فیلسوفان، متفکران، عارفانی مانند شیخ اشراق، صدرالمتهیین، محی‌الدین ابن عربی، علاءالدوله سمنانی، شکل‌دهنده بدنه اصلی این کتاب است که مؤلف در ذیل هرکدام از این عناوین بحث‌های بسیاری را مطرح کرده است.

پس از جستجوی گسترده و دقیق در اندیشه‌ها و نگاه‌های عالمان یادشده بر پایه آثار و مآثر مهم آنها، نوبت آن می‌رسد که مؤلف نتایج به دست آمده را گزارش کند، سطوح آگاهی و تقسیم‌ادراک طبیعی را برنمایاند و آنگاه در پرتو این آگاهی‌ها شرایط و علائم، صحت و سقم مکاشفات را تحلیل و گزارش کند. در ضمن این بحث ظرافت‌های شایان توجهی به خامه آمده است: تفسیر خودآگاه دیده‌ها، تفسیر ناخودآگاه دیده‌ها، مراحل فهم فارق وحی الهی و مکاشفه صحیح.